

29.11.2011

En samkommuns och ett kommunalt ägt aktiebolags hörande till kommunkoncernen

1 Begäran om utlåtande

1.1 Den egentliga begäran om utlåtande

Stad A begär utlåtande om huruvida det utifrån nedannämnda ägarandelar i och grundavtalsbestämmelser för en samkommun för social-, hälso- och sjukvård samt ägarandelar i och delägaravtal för bolaget Y

1. kan anses att samkommunen hör till stadskoncernen i egenskap av ett dottersamfund som är en samkommun och
2. huruvida det med beaktande av det röstetal som härrör från stadens direkta ägande och från stadens indirekta ägande via samkommunen kan anses att bolaget Y hör till stadskoncernen i egenskap av ett dottersamfund.

1.2 Bakgrundsinformation om samkommunen

Städerna A och B har tillsammans med kommunerna C och D bildat samkommunen E (nedan Samkommunen). Den relativa andelen av samkommunens grundkapital fördelas som följer enligt situationen 31.12.2010:

A	59,83 %
B	17,33 %
C	10,95 %
D	11,89 %

Samkommunens fullmäktige består av 15 ledamöter, av vilka A utser 7, B utser 4, C utser 2 och D utser 2. Enligt § 7 i grundavtalet baserar sig respektive kommuns röstetal på förhållandet mellan kommunens invånarantal och antalet invånare inom samarbetsområdet. Kommunens rös-

tetal delas jämnt mellan kommunens företrädare för en fullmäktigeperiod åt gången. En ledamots röstetal kan inte överflyttas på en annan ledamot. Antalet invånare den 31 december året före kommunalvalsåret används som invånarantal.

Vid omröstningar fattas beslut med 60 % röstmajoritet. Denna bestämmelse tillämpas inte vid personval och inte heller när något annat följer av lagstiftningen.

Utgående från invånarantalet 31.12.2010 är kommunernas röstetal följande:

- A 54,80 %
- B 23,38 %
- C 11,86 %
- D 9,96 %

Enligt § 9 i grundavtalet väljer samkommunsfullmäktige till samkommunsstyrelsen bland de kandidater som medlemskommunerna har ställt upp 15 ledamöter, av vilka var och en har en personlig ersättare. Antalet ledamöter och ersättare är följande:

- A 7 ledamöter och ersättare
- B 4 ledamöter och ersättare
- C 2 ledamöter och ersättare
- D 2 ledamöter och ersättare

Samkommunsstyrelsens ordförande och vice ordförande väljs av samkommunens fullmäktige för en fullmäktigeperiod åt gången, i princip så att de företräder olika kommuner.

Enligt § 10 i grundavtalet tillämpas det som har bestämts om röstetalen i samkommunsfullmäktige också på röstetalen i samkommunsstyrelsen.

1.3. Bakgrundsinformation om bolaget

De ovannämnda städerna och kommunerna har tillsammans med Samkommunen bildat Y Ab (nedan Bolaget), som ansvarar för produktionen av deras informationsförvaltningstjänster. Antalet aktier och ägarandelarna i Bolaget fördelas som följer:

Aktieägare	Antal aktier	Ägarandel %
A	30	30
B	15	15
C	5	5
D	5	5
Samkommunen E	45	45

Enligt punkt 6 i delägaravtalet för Bolaget har varje delägare rätt att utse en ledamot till styrelsen. Bolagets styrelse består av fem ledamöter som var och en har en personlig ersättare. Bolagets styrelse bildas så att kommundirektören i var och en av delägarkommunerna väljs till styrelseledamot och hans eller hennes ställföreträdare väljs till personlig ersättare. I styrelsen inväljs också Samkommunens verkställande direktör, och hans eller hennes ställföreträdare väljs till personlig ersättare.

2 Motiveringar till utlåtandet

2.1 Kommunallagen (265/1995)

Bokföringsnämndens kommunsektion ger anvisningar och utlåtanden om tillämpningen av bokföringslagen och 68–70 § i kommunallagen (67 § 1 mom.).

Enligt 68 a § 1 och 2 mom. i kommunallagen ska en kommun som utgör en kommunkoncern tillsammans med sina dottersamfund upprätta ett koncernbokslut som tas in i bokslutet. Kommunens koncernbokslut upprättas som en sammanställning av boksluten för kommunen, dess dottersamfund och de samkommuner där kommunen är medlem.

2.2. Kommunsektionens allmänna anvisning om upprättande av koncernbokslut för kommuner och samkommuner (2009)

Enligt den allmänna anvisningen avses med kommunkoncern en ekonomisk helhet som bildas av kommunen och ett eller flera juridiskt självständiga samfund och där kommunen ensam eller tillsammans med andra samfund som hör till kommunkoncernen har bestämmande inflytande i ett eller flera samfund (dottersamfund). Ett förhållande med bestämmande inflytande kan även

grunda sig på att dottersamfundet ensamt eller tillsammans med andra dottersamfund har bestämmande inflytande i ett annat samfund.

Enligt den allmänna anvisningen har kommunen bestämmande inflytande i ett annat samfund när den

- innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i samfundet och denna röstmajoritet grundar sig på ägande, medlemskap, bolagsordningen, bolagsavtalet eller därmed jämförbara stadgar eller något annat avtal eller
- innehar rätt att utse eller avsätta flertalet av ledamöterna i samfundets styrelse eller motsvarande organ eller i ett organ som har denna rätt.

Med en kommuns eller samkommuns dottersamfund avses de aktiebolag, samkommuner, affärsverkssamkommuner, föreningar och övriga samfund samt stiftelser, i vilka kommunen eller samkommunen ensam eller tillsammans med andra samfund som hör till kommunkoncernen har bestämmande inflytande.

Den kommun som upprättar koncernbokslut är kommunkoncernens modersamfund. Ställningen som modersamfund grundar sig på bestämmande inflytande hos en annan bokföringsskyldig.

Med koncernsamfund avses den kommun som utgör modersamfund samt dess dottersamfund.

En samkommun sammanställs alltid med kommunens koncernbokslut oberoende av hur stor kommunens andel av samkommunens tillgångar och förpliktelser är, och oberoende av hur kommunens rösträtt har begränsats genom avtal. På motsvarande sätt sammanställs också en affärsverkssamkommun alltid med dess medlemmars koncernbokslut. En samkommun som inte utgör ett dottersamfund till en kommun eller samkommun hör inte till kommunkoncernen, men dess bokslut sammanställs alltid med koncernbokslutet för kommunen och/eller samkommunen.

Bokslutet för en samkommun sammanställs alltid med kommunens koncernbokslut enligt proportionell metod även om kommunen har bestämmande inflytande i samkommunen. I praktiken begränsas medlemmarnas rösträtt ofta i samkommunernas grundavtal på så sätt att ingen enskild medlem har bestämmande inflytande i samkommunen.

2.3 Bokföringslagen (1336/1997) och bokföringsnämndens allmänna anvisning om upprättande av koncernbokslut (7.11.2006)

Enligt 1 kap. 5 § 1 mom. och 1 kap. 6 § i bokföringslagen grundar sig ett koncernförhållande på bestämmande inflytande i ett annat företag. En bokföringsskyldig anses ha bestämmande inflytande i en annan bokföringsskyldig eller i ett motsvarande utländskt företag (målföretag) då den bokföringsskyldige

- 1) innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i målföretaget och denna röstmajoritet grundar sig på ägande, medlemskap, bolagsordningen, bolagsavtalet eller därmed jämförbara stadgar eller något annat avtal eller
- 2) innehar rätt att utse eller avsätta flertalet av ledamöterna i målföretagets styrelse eller motsvarande organ eller i ett organ som har denna rätt, och rätten grundar sig på samma omständigheter som den röstmajoritet som avses i 1 punkten (1 kap. 5 § 1 mom. i bokföringslagen).

När röstandelen räknas ut, beaktas inte en röstningsbegränsning som följer av lag eller av målföretagets bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar (1 kap. 5 § 2 mom. i bokföringslagen). Vid beräkandet av det sammanlagda röstetalet i ett målföretag beaktas inte de röster som hänför sig till aktier eller andelar som innehas av målföretaget eller av ett dotterföretag som avses i 1 kap. 6 § i bokföringslagen. Röstetalen för en person som handlar i eget namn men för någon annans räkning, dvs. en bulvan, anses tillhöra den för vars räkning personen handlar (1 kap. 5 § 4 mom. i bokföringslagen).

Enligt 1 kap. 5 § 1–2 mom. i bokföringslagen föreligger bestämmande inflytande vid röstmajoritet eller rätt att utse eller avsätta flertalet av

ledamöterna i styrelsen eller i ett motsvarande organ. När röstandelen räknas ut, beaktas inte en röstningsbegränsning som följer av lag eller av målföretagets bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar. Ett företag kan emellertid inte samtidigt höra till två olika koncerner. Om bestämmande inflytande i målföretaget inte kan härledas enbart ur aktierna eller andra ägarandelar, betraktas det som en del av den koncern vars koncernsamfund har rätt att utse eller avsätta flertalet av ledamöterna i styrelsen eller i ett motsvarande organ.

I 1 kap. 6 § i bokföringslagen definieras begreppen koncernföretag, moderföretag och dotterföretag.

I 1 mom. sägs det att om en bokföringsskyldig har bestämmande inflytande i ett målföretag enligt 1 kap. 5 §, är den förstnämnda moderföretag och det sistnämnda dotterföretag. Moderföretaget och dess dotterföretag bildar en koncern. Moderföretaget och dess dotterföretag kallas i bokföringslagen koncernföretag.

I 2 mom. bestäms det att målföretaget är dotterföretag till en bokföringsskyldig på de grunder i lagens 1 kap. 5 § som gäller bestämmande inflytande också om den bokföringsskyldige tillsammans med ett eller flera dotterföretag eller ett dotterföretag till den bokföringsskyldige ensamt eller tillsammans med andra dotterföretag har bestämmande inflytande i målföretaget.

Bestämmelserna i bokföringslagen tillämpas också i kommunkoncernen, dock så att begreppen koncernsamfund, modersamfund och dottersamfund används.

2.4 Kommunsektionens utlåtande 79/2007

Bokföringsnämndens kommunsektion har gett ett utlåtande 79/20.3.2007 om uppkomst av koncernförhållande i kommunkoncern. I det fallet fanns det åtta delägare i ett bolag. En av delägarkommunerna ägde 4864 aktier (64,68 %) och de övriga delägarkommunerna resten, sammanlagt 2656 aktier (35,32 %). Enligt bolagsordningen bestod styrelsen av tio ordinarie ledamöter och 1–2 personliga ersättare för dem. Styrelsen var beslutför när över hälften av ledamöterna var närvarande.

Som beslut i styrelsens sammanträde gällde den åsikt som understöddes av 6/10 av rösterna.

I delägaravtalet som gällde bolagets förvaltning bestämdes det dessutom att fem styrelseledamöter och ersättare utses av majoritetsägaren och fem ledamöter och ersättare av övriga delägare. Styrelseordföranden valdes bland de ledamöter som majoritetsägaren utsett. I delägaravtalet bestämdes dessutom att som styrelsens beslut gällde det förslag som understötts av minst 6/10 av de avgivna rösterna.

Utöver bestämmelserna om kvalificerad majoritet i aktiebolagslagen fanns i delägaravtalet bestämmelser om kvalificerad majoritet även för ärenden som avgörs av bolagsstämman. Enligt delägaravtalet skulle vid bolagsstämman i följande ärenden fattas ett beslut med tre fjärdedels majoritet av alla delägarers aktier och röster samt med minst tre delägarers understöd:

- 1) nedläggning, upplösning eller betydande minskning eller utvidgning av bolagets verksamhet,
- 2) ökning eller minskning av aktiekapitalet, inlösning av egna aktier samt emission av optioner, lån mot konvertibla skuldebrev och optionslån och ändringar i villkoren för dessa,
- 3) fusion, fission eller delning av bolaget

Kommunsektionen konstaterade i sitt ställningstagande i utlåtandet att bestämmande inflytande enligt 1 kap. 5 § 1–2 mom. i bokföringslagen föreligger vid röstmajoritet eller rätt att utse eller avsätta flertalet av ledamöterna i styrelsen eller i ett motsvarande organ. När röstandelen räknas ut, beaktas inte en röstningsbegränsning som följer av lag eller av målföretagets bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar. Ett företag kan emellertid inte samtidigt höra till två olika koncerner. Om bestämmande inflytande i målföretaget inte kan härledas enbart ur ägarandelarna betraktas det som en del av den koncern vars koncernbolag har rätt att utse eller avsätta flertalet av ledamöterna i styrelsen eller i ett motsvarande organ.

I sitt utlåtande konstaterade kommunsektionen att målsamfundets bokslut sammanställs med koncernbokslutet för den kommun som enligt 1

kap. 5 § i bokföringslagen har bestämmande inflytande utgående från röstetal på basis av innehav. När röstandelen räknas ut, beaktas inte en röstningsbegränsning som följer av lag eller av målföretagets bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar.

3 Kommunsektionens utlåtande

Samkommunen är ett dottersamfund som hör till sökandens kommunkoncern, eftersom kommunen innehar mer än hälften av det röstetal som medlemsandelarna i samkommunens grundkapital berättigar till (Kommunsektionens allmänna anvisning om upprättande av koncernbokslut för kommuner och samkommuner 2009). När röstandelen räknas ut, beaktas inte en röstningsbegränsning som följer av grundavtalet (BokfL 1 kap. 5 § 2 mom.). Oberoende av ställningen som dottersamfund görs sammanställningen i kommunens koncernbokslut proportionellt, på basis av kommunens andel av samkommunens grundkapital.

Den bestämmelse om ställning som dottersamfund som finns i 1 kap. 6 § 1 mom. i bokföringslagen tillämpas på ett aktiebolag där kommunen ensam eller tillsammans med ett eller flera dottersamfund eller ett dottersamfund till kommunen ensamt eller tillsammans med andra dottersamfund har bestämmande inflytande. Eftersom sökanden äger 30 % av aktierna i Bolaget, och Samkommunen som är dottersamfund till kommunen äger 45 %, innehar de tillsammans mer än hälften av det röstetal som aktierna i Bolaget berättigar till. På denna grund har kommunen ett sådant bestämmande inflytande i Bolaget som avses i 1 kap. 5 § 1 mom. 1 punkten i bokföringslagen.

När röstandelen räknas ut, beaktas inte en röstningsbegränsning som följer av lag eller av målföretagets bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar. Sådana begränsningar förekommer dock inte i fråga om det bolag som sökanden avser.

Var och en av de fem delägarna har rätt att utse en av de fem styrelseledamöterna och en personlig ersättare för ledamoten. Det innebär att bestämmelsen om rätt att utse eller avsätta flertalet av styrelseledamöterna inte tillämpas när ställningen som dottersamfund fastställs för det bolag som sökanden avser.

Minoritetsandelen i Bolaget avskiljs i överensstämmelse med den faktiska ägarandelen. Då beaktas de andra delägarnas andel i Bolaget som direkt minoritetsandel och samkommunens övriga medlemskommuners andel som indirekt minoritetsandel.